ఇల్లరికం

1

అమ్మా నాయనా కలిసి తమ ఏకైక పుత్రుడు శంకర్రావును వెయ్యి కళ్ళతో కనిపెట్టి రక్షించేటప్పుడు ఆ పిల్లవాడికీ అనుభవానికీ మధ్య తాము పెట్టనిగోడల్లే నిలబడి ఉండి అతన్ని ఎందుకూ పనికిరాని వాజమ్మగా తయారు చేస్తున్న సంగతి తెలుసుకోలేక పోయినారు. అబ్బాయి ఆటలకూ పాటలకూ పోతే చెయ్యీ కాలూ విరిగిపోతుందేమో! స్నేహితులతో తిరిగితే చెడిపోతాడేమో! అబ్బాయిని జవాను బడి దగ్గిర దిగవిడిచి రావాలి, మళ్ళా వాడే బడినించి వెంట పెట్టుకు రావాలి. అబ్బాయి చీకటి పడ్డ తరవాత ఇల్లు కదలటానికి ఎంత మాత్రమూ వీలులేదు. ఫలితం? అబ్బాయికి ఎవరితోనూ మాట్లాడటమైనా చాతకాదు; బజారుకు పోయి కానీ గుండుసూదులు కొనుక్కు రావటమైనా తెలీదు; మేష్టరుగారు గట్టిగా మాట్లాడితే అబ్బాయి బావురుమని క్లాసులో ఏడిస్తే

అబ్బాయి ఉపాధ్యాయు లందరితోనూ "అయ్యా, అబ్బాయితో గట్టిగా మాట్లాడకండి!" అని నాన్నగారు వెళ్ళి హెచ్చరించి రావలిసి వచ్చింది. అసలే అబ్బాయి అంతంత మాత్రపు తెలివితేటలవాడు—అమ్మకూ నాన్నకూ లేని తెలివి తేటలు అబ్బాయి కెక్కడినించి వస్తైగనకా?

అయితే పెద్దలు సంపాదించి కట్టుకుపోయినంత ఉంది కనక అబ్బాయికి స్కూల్లో ఎంతమంది మేస్టర్లో ఇంటి దగ్గిర కూడా అంతమంది మేష్టర్లని పెట్టి ప్రైవేటు చెప్పించి ఒక్కొక్క క్లాసే దాటేయించారు. అబ్బాయి మెట్రిక్కగానే చుట్టుపక్కల ఉన్న లక్షాధికారుల అమ్మాయిలలో ఒక అమ్మాయిని ఏరి అబ్బాయిచేత అమ్మాయికి మూడు ముళ్లూ పెట్టించారు.

అబ్బాయి కాలేజీ చదువు చదవటమా మానటమా అనేది పెద్ద సమస్య అయిపోయింది. అమ్మగారు అబ్బాయిని అరక్షణమైనా విడిచి ఉండలేదు. నాన్నగారుకూడా అంతే మరి. అయితే అబ్బాయి మామగారికి మాత్రం అల్లుడు ఐ. సి. ఎస్. అయితే బాగుండునని ఉంది.

మూడు రోజులపాటు రాగాలూ, పెడబొబ్బలూ, నిద్రాహార విసర్జనాలూ ఉపోద్ఘాతంగా అబ్బాయి నాన్నగారితో కూడా పట్టణం ప్రయాణమైనాడు, కాలేజీలో ప్రవేశించటానికి. రోజూ అబ్బాయిని ఉత్తరం రాస్తూండమని చెప్పి బండి కదలగానే అమ్మగారు అట్లాగే మూర్ఛపోయింది.

2

అబ్బాయిని నాన్నగారు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో ప్రవేశపెట్టి విక్టోరియా హాస్టల్లో చేర్పించారు. అతన్ని విడిచి రావటానికి కాళ్ళాడలేదు నాన్నకు. వాళ్ళ గ్రామం కుర్రవాళ్ళు కాలేజీలో ఇంకా ఇద్దరున్నారు. అందులో ఒకడు శంకర్రావుకు మొదటినించీ సహాధ్యాయి—స్నేహితుడు మాత్రం కాడు. ఆ ఇద్దరు కుర్రాళ్ళతోనూ నాన్నగారు "ఏమర్రోయ్, అబ్బాయిలూ, మనవాణ్ణి కాస్త కని పెట్టి వుండండి. మీరు వెంట లేకుండా వాణ్ణి ఎక్కడికి పోనివ్వకండి. జాగ్రత్త సుమా!" అని మరీమరి చెప్పి ఇంటికి వచ్చేశారు.

వాళ్ళ ఊళ్ళో ఆయన గొప్పవాడు కాని పట్నంలో ఆయన గొప్పేమిటి? ఆయన ధాష్టీకపు విజ్ఞాపన ఆ కుర్రవాళ్ళకు అసహ్యం కలిగించింది. పట్నానికి ప్రతి సంవత్సరమూ ఎంతమంది కుర్రాళ్లు రావటంలేదు? తమకు పీడి కావలా ఏమిటి, తద్దినం?

శంకర్రావు సహాధ్యాయికి మరీ మండింది. ఈ వాజ ఎన్నడూ తనను పలకరించిన పాపాన కూడా పోయిన వాజ కాదు, స్కూలులో చదివినంత కాలమూనూ, సంపన్నుణ్ణని నిక్కు. వాడి నిక్కూ వాడి సంపదా వాడికే

ఉండుగాక! తనకేమిటి? "ఏమోయ్, ఏమోయ్? ఇదేమిటోయ్ ఆదేమిటోయ్?" అంటూ శంకర్రావు తనని పలకరించబోయినప్పుడల్లా వాడికి మండిపోయేది. శంకర్రావు మొదటి మూడు రోజులూ సమస్తమూ కోల్పోయిన వాడల్లే దిక్కుమొహం వేసుకు తిరిగి, నాలుగో రోజునించీ మళ్ళీ మానవ ప్రపంచంలో పడి, తన సహాధ్యాయిని ఊరు చూడటానికి వెంట రమ్మన్నాడు. సహాధ్యాయి సరే లెమ్మని కూడా, శలాయించాడు,

3

పట్నంలో కాలుపెట్టి నెల తిరగక పూర్వమే అబ్బాయి ఎటువంటివాళ్ళ చేతుల్లో పడరాదో అటువంటి వాళ్ళ చేతుల్లో పడ్డాడు. వాళ్ళల్లో ఒకడు మరొక కాలేజీ విద్యార్థి. రెండో వాడేమిటో వాడికే తెలీదు. ఇద్దరూ కలిసి తిరుగుతూండే వాళ్ళు. వారికి శంకరం ట్రిప్లికేను బీచిమీద తటస్థపడ్డాడు.

శంకర్రావును చూచిన మరుక్షణంలో వాణ్ణి ఆ ఇద్దరూ పుస్తకం చదివినట్టు చదివారు; వెంటనే వాడితోటి పరిచయం సంపాదించారు; రెస్టారెంటుకు తీసుకొని పోయినారు, ముగ్గురూ తిని వాడిచేత డబ్బు లిప్పించారు; సినిమాకు తీసుకు పోయినారు, వాడిచేత టిక్కెట్లు కొనిపించారు; సినిమా అయిన తరవాత బారుకు తీసుకు పోయినారు, వాడిచేత కూడా తాగించారు; వాడు కక్కున్నాడు, కాని డబ్బు మాత్రం ఇచ్చాడు. మళ్ళీ కనిపిస్తామని చెప్పి వాడి దగ్గిర చెరొక రూపాయీ తీసుకుని వాళ్ళు వెళ్ళిపోయినారు.

అబ్బాయికి తోడులేకుండా బస్సెక్కటం చాత కాలేదు. ఆఖరుకు ధౌరవచేసి మైలాపూరు బస్సెక్కితే బస్సువాళ్ళు దించేశారు. తరవాత మరి బస్సు రాలేదు. రిక్షావాళ్ళు మాత్రం పిల్లులల్లే ఖాళీ రోడ్ల మీద కాలాడుతున్నారు. ఒక రిక్షావాణ్ణి పిలిచి ట్రిప్లికేను బస్సు వస్తుందా అని అడిగితే వాడు శంకరానికి అరవం రాదని కనుక్కొని అరవంలో ఏదో వాగాడు.

"విక్టోరియా హాస్టలుకు తీసుకుపోతావా?" అని అడిగాడు శంకరం వణుకుతున్న గొంతుతో. వాడు సరే, ఎక్కమన్నాడు. విక్టోరియా హాస్టలు దగ్గిర దించి రిక్షావాడు రూపాయి ఇయ్యమన్నాడు. శంకరం మారు మాట్లాడకుండా ఇచ్చాడు. ఇంకా ఎక్కువ అడగనందుకు తన్ను తాను అరవంలో నానా బూతులూ తిట్టుకుంటూ రిక్షావాడు వెళ్ళిపోయినాడు.

హాస్టలు మూసివుంది. శంకరం బీచిమీద పడుకుని తెల్లవారుఝాముకు నిద్ర పోయినాడు.

మర్నాడు సాయంకాలం స్నేహితులిద్దరూ మళ్ళీ వచ్చారు. ఎక్కడికి స్థానానికి తన దగ్గిర డబ్బు లేదన్నాడు శంకరం. డబ్బున్నదికాని, వాళ్ళ

వెంట పోవటానికి భయం వేసింది. డబ్బు లేకపోతే తన్ని పుట్టిస్తామన్నారు కత్తెరగాళ్ళు. హడలిపోయి శంకరం వారి వెంట మళ్ళీ వెళ్ళాడు. కిందటి రాత్రి శంకరం బీచిమీద పడుకోవలసి వచ్చిందని ఈ రాత్రి స్నేహితులు ఒకానొక వీధిలో ఒకానొక ఇల్లు చేర్చి అక్కడ వాడు పడుకునే ఏర్పాటు చేశారు. వాడి పక్కలో మరెవత్తోవచ్చి పడుకుంది. గుండె పగిలి శంకరం మంచం పట్టెను గట్టిగా కరుచుకుని పడుకున్నాడు.

తెల్లవారిన తరవాత బస్సుకు మాత్రం డబ్బులిచ్చి పర్సు తమ దగ్గిరే ఉంచుకుని శంకరాన్ని స్నేహితులు సాగనంపారు. హాస్టలు వార్డెను శంకరం హాస్టలులో లేకపోయినందుకు గట్టిగా మందలించాడు.

4

అబ్బాయిని స్నేహితులు మాత్రం వదలలేదు. వాళ్ళను ఎట్లా వదిలించుకోవలసిందీ అబ్బాయికి తెలియలేదు. కాలం గడిచినకొద్దీ అటువంటి ఆవశ్యకత కూడా తగ్గిపోయింది. అన్ని విషయాలలోనూ తనుకూడా వాళ్ళంత వాడయేటప్పటికి వాళ్ళను చూస్తే వెనక ఉండిన భయం పోయింది. డబ్బుకు డబ్బా వస్తున్నది ఇంటినించి. అబ్బాయి డబ్బు ఖర్చు చేస్తున్నాడని కొంచెం నసుగుతున్నారు నాన్నగారు ఇంటి దగ్గిర. అయితే అమ్మగారు మాత్రం "అయ్యో, అదేమిటండీ? పట్నంలో ఖర్చు కాదా ఏమిటి? మరీ బీదవాడికి మల్లే ఉండమంటారుటండీ, దాందుంపతెగా! అంతా వాడికేగా!" అని భర్తమీద అడతర్కం చాలా ఉపయోగిస్తూ వస్తున్నది.

ఇక్కడ అబ్బాయి హాస్టల్లోనించి వేరే గదులు తీసుకున్నాడు. వాడి స్నేహితులు వాడు తెచ్చే డబ్బుకు కూడా పరిమితి ఉందని కనిపెట్టి ఇంకా కొత్తవాళ్ళను పట్టుకొస్తూ న్యాయంగా దోపిడిలో శంకర్రావుకు కూడా భాగం పెడుతున్నారు. తను ఒకప్పుడు వంచన అయినవాడే అయినప్పటికీ వాడికి ఇతరులను వంచించటం సరదాగా ఉంటున్నది. తమ జట్టులో కలుస్తున్నవారిని చూస్తే వాడికి కించిత్తయినా గౌరవం లేకపోగా పరమ అసహ్యం కూడానూ. మొదట్లో తన స్నేహితులు కూడా తనను అట్లాగే చూశారనే ఆలోచన వాడికి తట్టలేదు.

వాడు కాలేజీ కూడా మానేశాడు. ఎవరితోనో పట్నం లేచివచ్చి, ఒంటిమీది నగలన్నీ పుస్తెతోసహా క్రమంగా అమ్ముకుని తిని ఆఖరుకు సొమ్ముతో పాటు లేవదీసుకుని వచ్చిన వాణ్ణికూడా పోగొట్టుకుని ఒంటరిగ త్రెగా నిలిచిపోయిన ఒక ఆడమనిషి శంకరం పాలపడ్డది. ఆ మనిషి వచ్చినప్పటినుంచీ శంకరానికి మరొకలోకమే లేదు. ఏ కారణం వల్లనో వాడికి భోగంవాళ్ళంటే చెప్పరాని

భయంగా ఉంటూ వచ్చింది. వాళ్ళజోలికి పోకుండా తప్పించుకు తిరుగుతూ వచ్చాడు. అంత చిన్నవయస్సులో ఉన్నవాడు ఆడదాని పరిచయం అయిదు నిమిషాల్లో చేసుకోవాలంటే కష్టమేమో. ఈ ఆడమనిషితో అటువంటి చిక్కులేక పోయింది.

5

అబ్బాయిని నాన్నగారు ఈ ప్రపంచంలో ఉండగా వచ్చి కళ్ళారా చూడ గలిగారు. ఆయనకు కొడుకును గురించి కబుర్లు వెళ్ళినై. అబ్బాయి దసరా సెలవులకు ఇంటికి రాకపోవటం ఈ కబుర్లన్నీ విన్నమీదట అనుమానా స్పదంగా కనిపించింది. ఆయన ఇంటిదగ్గిర భార్యమీద ఎగిరిపడ్డాడు.

అబ్బాయి చెడిపోతున్నాడన్న భయం అమ్మగారికి కలగలేదు. పైగా అటువంటి లుచ్చాఖోరు కబుర్లు విశ్వసించినందుకు ఆవిడగారికి భర్తమీద తాటి ప్రమాణం కోపం రేగింది.

"ఈ రభసఅంతా దేనికి? నేను స్వయంగా వెళ్ళి అబ్బాయి యెట్లా వున్నాడో చూసి వస్తాను!" అన్నాడు తండ్రి.

అదుగో, నువు అబ్బాయిమీద ఎవళ్ళెవళ్ళో చెప్పినవన్నీ నమ్ముతున్నా వన్నది భార్య. ఆవిడతో తర్కించటం వృథా అనుకుని తండ్రి మాట్లాడకుండా ఆ రాత్రి బండికే పట్నం బయలుదేరాడు. అబ్బాయి డబ్బు కాలేజి అడ్రసుకు తెప్పించుకుంటూ ఉండటంవల్లనూ, కాలేజీకి రాకపోవటం వల్లనూ ఎక్కడ ఉంటున్నదీ తెలియలేదు. అబ్బాయి హాస్టల్లో ఉండటంలేదనీ, కాలేజీలో అబ్బాయి పేరు కొట్టేశారనీ మాత్రమే తెలిసింది నాన్నగారికి.

కాని కాలేజీలో చదువుతున్న శంకరావు సహాధ్యాయి కష్టపడి నాన్నగారిని అబ్బాయి ఉంటున్న ఇంటికి తీసుకుపోయి విడిచిపెట్టి చల్లగా తిరిగి వచ్చేశాడు.

అబ్బాయి కలలు అయిపోయినై, అతను మారు మాట్లాడకుండా నాన్నగారివెంట ఆ రాత్రి మెయిలెక్కి ఇంటికి వచ్చేశాడు.

6

"నిన్ను మేమిద్దరమూ కలిసి చెడగొట్టాం. నువ్వీ ఇంటో బాగుపడవు. పోయి మీ మామగారియింటోఉండు. ఆయనకు నిన్ననే ఉత్తరం రాసేశాను. బహుశా ఇవాళ ఆయన వస్తాడు. నీభార్య రజస్వలా కూడా అయింది. నువ్వక్కడే ఉండి మీ మామగారు ఇష్టపడ్డప్పుడు నువ్వు నీ భార్యతో కాపరం ప్రారంభించ వచ్చును. నువ్వు బాగుపడ్డా చెడిపోయినా ఆయన పూచీయే కాని నాపూచీ ఏమీలేదు. నేను ఘట్టిగా చెంపలువేసుకుంటున్నాను జరిగిన దానికి. నాకు

'చాతకాదు. మీ మామగారికి చాతకాకపోతుందీ? నీ ఖర్మంనీదీ!" అని నాన్నగారు తేల్చి చెప్పేశారు.

అమ్మగారు ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆవిడ అబ్బాయి ఇంటికి వచ్చిన క్షణం నించీ గుండెవగిలేటట్టు రాగాలు పెడుతున్నది.

ఆ వాతావరణంలో అబ్బాయికి చచ్చువాతం కమ్మినట్టయింది. "పొరపాటున చేశాను. అటువంటి పనులు చెయ్యను. ఇకముందు సరిగా ఉంటాను!" అందామనుకున్నాడు అబ్బాయి. కాని నోరు పెగలలేదు. పట్నం వదిలిపెట్టగానే వాడికి తన ప్రకృతియావత్తూ మారినట్టయింది. మళ్ళీ వెనకటి వాజ మిగిలాడు. వెనకటి వాజ ఈ నాన్నకూ అమ్మకూ దగ్గిరి వాడుగా నన్నా ఉండే వాడు; ఈ వాజ కిక్కడ ఎవరూలేరు. కేవలమూ ఒంటిరిగాడు!.......

7

తన మామగారితోపాటు ఇంటరు క్లాసు పెట్టెలో కూర్చుని అత్తవారింటికి పోతూ శంకరం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఇందులో తనకు శిక్ష ఏముందా అని తండ్రి తనను మామగారికి వప్పగిస్తాన్నప్పుడతను అదేదో తనకు శిక్షగా భావించాడు. కాని మామగారిని చూసిన కాస్సేపట్లో ఆ అభిప్రాయం పోయింది. ఆయన తనను చూడగానే మామూలుగానే పలకరించాడు. తనతో ఆయన పెద్దదీర్ఘ సంభాషణ లేమీచెయ్యని మాట వాస్తవమేగాని ఆయన ఎప్పుడూ మితభాషే. మొత్తంమీద ఈ ఏర్పాటే బాగున్నది. తనను చూసి అమ్మా నాన్నా కంగారవుతున్నారు. వాళ్ళను చూడటమే పుండు కెలికినంత బాధగా ఉంది.

అత్తవారింటికి వెనక వెళ్ళినప్పుడల్లా ఎంతబాగా చూసేవాళ్ళో శంకరం మరిచిపోలేదు, ఆ విధంగా తనకు ఎంతకాలం వెళ్ళినా వెళ్ళినట్టే. తన్నుతో గాదెలతట్టలో పడ్డట్టున్నది అతని ప్రాణానికి.

ఈ మురుపు అత్తవారిల్లుచేరిన అరగంటలో వదిలింది అబ్బాయికి. అతన్ని ఆడజనం ఎవరూ పలకరించలేదు. మగవాళ్ళు పలకరించినా ఆ పలకరింత ఎట్లా ఉండాలో అట్లాగే ఉన్నది. తనను అత్తవారింట కుష్ఠువాణ్ణి చూసినట్టు చూడబోతున్నారని వాడికి స్పష్టమయింది.

"వెధవలు, మీతో నాకేమిటి? ఎంతచెడ్డా నేను అల్లుణ్ణి!" అనుకున్నాడు శంకరం. అకస్మాత్తుగా వాడికీ ఒక చిత్రమైన మనోవికాసం కలిగింది : చేసింది తప్పో ఒప్పో; తనే మగవాడు. ఈ వెధవలు తను చేసిన పనుల్లో ఒకటి కూడా చెయ్యలేరు. తను నాలుగునెలల పాటు జీవించిన పద్ధతిలో ఒక్క పావుగంట జీవించలేరు!

భోజ్జనం తప్పుడు పస్తులకింద కట్టేసిన వాడిని చెయ్యటంలో ఇంకేమీ

లేకపోయినా ఈ ఒకటుంది – అవి మనిషియొక్క అనుభవం కింద జత అపుతే ఒక విధంగా అవి అమూల్యమైన అనుభవాలు. సాహసించి ఆ అనుభవం సంపాదించిన వాడికి మామూలు మనుష్యులు నిర్జీవ ప్రతిమలుగానూ, మామూలు నీతి వేళాకోళంగానూ కనిపించక తప్పదు. వాళ్ళను తీసివేత మనుష్యులకింద కట్టెయ్యజూచే వాళ్ళను చూస్తే ఒక్కొక్కప్పుడు వాళ్ళకు చాలా అసహ్యం వెయ్యటానికి అవకాశం ఉంది.

ఈ మనోవికాసం శంకరానికి తల్లిదండ్రుల దగ్గిరే వచ్చి ఉండవచ్చును. కాని వాడికీ తనకూ మొదటినించీ ఒకవిధమైన బంధం ఉండింది. దాన్ని అతిక్రమించటం అతనికి చాతకాలేదు. పైగా వాళ్ళు తనకోసం నిజంగా బాధపడుతున్నారు. ఆ బాధముందర వాళ్ళ తెలియనితనం లెక్కకు రాలేదు. ఈ బడితె లంతా తన కెవరు? వీళ్ళకు తన్ను గురించిన దిగులేముంది? వీళ్ళకు ఏం తెలుసునని తనను కుష్ఠువాడికింద జమకడతారు? వాళ్ళు తనకంటె ఏవిధంగా యోగ్యులు? తనకున్న ధైర్యం లేదనా? తను వాళ్ళకంటె ఏవిధంగా తక్కువ? తన ఆరోగ్యంగాని శరీరంగాని ఏమీ చెడలేదు. తనకు చివరకు ఆ తాగుడైనా అలవాటుకాలేదు. తాగి తను ఆనందించాడు. ఆ ఆనందమేమిటో వీళ్ళలో ఒక్కడికీ తెలియదు. పరస్త్రీతో పోయినాడు తను. తన దగ్గిర ఉన్నంతకాలమూ ఆ మనిషి తనకిచ్చిన ఆనందంలో వీరి భార్యలంతా వీరికెన్నోవంతు ఇస్తున్నారో! అదీకాక ఆ మనిషి వీరిలో ఒక్కడి మొహాన ఉమ్మికూడా వెయ్యదు!........ తనకేంలోపం జరిగింది? జరిగినంతకాలమూ తనూ ఏలాడు! చాలు ఈ జీవితానికి!

శంకరం అభిప్రాయాలన్నిటినీ సమర్థించటం కష్టం. అందులో ఆత్మవంచనా, ముక్కుకుసూటిగా చూచుకోవటమూ లేకపోలేదు. కాని అందులో కొంత నిజం ఉంది. అది కూడా అటే ముఖ్యంకాదు–అందులో చాలా న్యాయం ఉంది: వాడట్లా భావించి తీరుతాడు, మరొకరితో అట్లా తర్కించక పోయినా.

8

తన అత్తవారికి తనను చూస్తే గౌరవం లేనందుకు శంకరం సులభంగానే సరిపెట్టుకున్నాడు కాని వాళ్లు తనను పనివేళా అగౌరవం చెయ్యటం సహించలేకపోయినాడు. పొద్దుటి పూట తను ఎదట లేకపోతే కాఫీకి పిలవరు, లేదా తన దగ్గిరికి పంపించరు తరవాత ఎప్పుడో తను కనిపించినప్పుడు చల్లారిపోయిన కాఫీ ఇస్తే ఇస్తారు లేకపోతే అదీలేదు. భోజనాలు కూడా అంతే, "అల్లుడు భోజనానికింకా రావడంలేదా ఏం?" అని ఎవరో ఒకరు అంటే, తన మామగారు "ఏం చేస్తున్నాడో దొరగారు!" అనేవాడు. అడుగులకు మడుగులొత్తవలిసిన అల్లుణ్ణి అరిచేతిలో చిక్కించుకుని ఆ పెద్దమనిషి పొందుతున్న అవ్యక్తానందానికి అంతులేదు. తనకు వడ్డన చేసేటప్పుడు వంటమనిషి కూడా మారడగటమూ

నెయ్యి వెయ్యటమూ మొదలైనవి మరచిపోవటం శంకరం గమనిస్తూ వచ్చాడు. ఈ ప్రవర్తన భరించలేక ఒకసారి అతను వంట మనిషిని కాస్త హెచ్చరించేటప్పటికి ఆవిణ్ణి వెనక వేసుకుని తన మామగారు "ఆవిడ మరిచిపోతే నువ్వే అడిగి వడ్డించుకోరాదూ? ఆవిడేమైనా నీకు అత్తగారా ఆడబిడ్డా!" అని కోప్పడ్డాడు.

మామగారు "ఆడుబిడ్డ" అనేమాట ఉపయోగించినందుకూ తనను కోడల్ని చూసినట్లు చూడటానికీ సరిపోయిందనుకున్నాడు శంకరం. కాని మామగారికి అతనేమీ మారుమాట చెప్పలేదు. అతని వ్యవహారం యావత్తూ బావి అంచున ఉన్నట్లున్నది. తను తొందరపడి ఏద్రైనా అంటే అందరూ ఒక్క సారి తన మీదపడి జరిగిపోయినదంతా పట్టుకుని దుమ్మెత్తి పోస్తారేమోనని అతనికి భయంగా ఉంది. వాళ్ళ ధర్మమా అని ఎవరూ ఆ గొడవే తీసుకరావటంలేదు. ఒకవేళ తను మామగారితో పోట్లాడి వెళ్ళితే "పుట్టింటికేగా." ఇప్పట్లో అతనికి అది ఏమాత్రమూ ఇష్టంలేదు.

శంకరానికి ఒక్కందుకే కష్టం వేసింది. ఎవరెట్లా ఏడిస్తే తనకేం? తన భార్యా యోగ్యురాలై తన మనిషి కాకూడదూ? ఆ మనిషిలో అటువంటి లక్షణాలేవీ కనిపించలేదు. ఆవిడ తన కెన్నడూ కనిపించేదికాదు. అఖరుకు తనకు ఆవిడ చీల్చిన ఆకులన్నా వచ్చేవికావు తాంబూలానికి. తనకు కాళ్ళు కడుక్కునేటందుకు నీళ్ళివ్వటమో, తుడుచుకునేటందుకు తువ్వాలివ్వటమో అయినా చేసేది కాదు. ఆవిడ తను కనుపడితే దృష్టి పక్కకు తిప్పుకుంటుందనీ, చాటుగానన్నా తనవంక చూడదనీ శంకరం రూఢి చేసుకున్నాడు.

ఎప్పుడైనా ఒంటరిగా చిక్కితే నిలువదీసి నాలుగు మాటలూ భార్యను అందామని చూస్తున్న శంకరానికి ఆవిడ ఒక్కసారి చిక్కింది. అతను చెయ్యి పట్టుకోగానే ఏదో పురుగును తాకినట్టు చెయ్యి విడిపించుకుని ఎడంగా తొలిగింది. శంకరం మండిపడి, అదంతా అసహ్యమా, సిగ్గా అని అడిగాడు. తనను అతనేదో ఫెడేలున తిట్టినట్టుగా అమె వెక్కివెక్కి ఏడవసాగింది. అతనికి ఆ దృశ్యం చూడడానికి రోతగలిగి "ఫో అవలికి!" అని చీదరించుకున్నాడు. అమె అంత ఏడుపూ మానేసి అక్కణ్నించి జారుకున్నది.

9

ఇల్లరికం వచ్చిన మూడోనాడు రాత్రి శంకరం పార్వతితో పరిచయం చేసుకున్నాడు. పార్వతి అతని మరదలు. పదేళ్ళు దాటిన పిల్ల. పెళ్ళి కావలిసి ఉంది. ఆ రాత్రి వరకూ ఆ పిల్ల అతన్ని పలకరించిగాని ఎదటికి వచ్చిగాని ఎరగదు. అమె కూడా తనను కుష్టువాడికిందనే కట్టింది కామాలనుకున్నాడు

శంకరం. తనను గురించి మిగిలిన వాళ్ళంతా అనుకునే మాటలు ఆమె వినకుండా ఉంటుందా?

ఆ రాత్రి అతను భోజనానికి వెళ్ళలేదు. దీపం ఆర్పేసి తన గదిలో ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాడు. ఎవరూ వచ్చి తనను పిలవకపోతే ఆ పూటకు భోజనం మానుదామనుకున్నాడు. ఎన్నడూ ఏ విధమైన దారిద్ర్యమూ ఎరగని శంకరానికి ఒకపూట భోజనం మానెయ్యటం దారిద్ర్యం యొక్క అవతలి పొలిమేరగా తోచింది. భయం వేసింది. కాని గుండె రాయి చేసుకున్నాడు.

ఇంతలో ఏదో అలికిడి అయింది. తరవాత చిన్న గొంతు.

"బావా."

ఆశ్చర్యంలో శంకరం సమాధానం చెప్పలేక పోయినాడు. తనను ఎవరూ పలకరించేవారు లేరని అతనికీ తెలుసును.

"అక్కడున్నావా, బావా?"

శంకరం లేచి వెళ్ళి స్విచ్చి నొక్కాడు. గడపలో పార్వతి నుంచుని ఉంది. ఆమె ధైర్యంగా లోపలికి వచ్చి "చీకట్లో కూర్చున్నావేం!" అన్నది. శంకరం చెవుల కిది దబాయింపుగా వినపడ్డది ఎవరూలేని సమయం చూచి పార్వతి తనమీద దాష్టీకం చెయ్యటానికి వచ్చిందనుకున్నాడు.

"భోజనానికి రాలేదేం? అంతా భోంచేస్తున్నారు."

"నాకు తెలీదే!" అన్నాడు శంకరం ఎగతాళితో గూడిన ఆశ్చర్యంతో.

"భోంచేద్దుగాని. రా, బావా!"

"కానీ, ఏం తొందర?"

"అమ్మ రమ్మంటున్నది,"

పార్వతి గొంతులో అకస్మాత్తుగా ప్రవేశించిన అనుమానం గమనించి ఆ పిల్ల అబద్ధం ఆడుతున్నదని శంకరం గ్రహించాడు. అతను నవ్వుతూ "ఈ ఇంటో నన్నెవరూ భోజనానికి పిలవరు " అన్నాడు.

"అయితేమాన్లే, భోంచేతాం, రా, బావా?" అంటూ పార్వతి దగ్గరికి వచ్చి అతని చెయ్యి పట్టుకు లాగింది.

ఆమెను చూచి శంకరం చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఈ ఎడారిలో కూడా ఒక జలప్రదేశం ఉందా అనిపించింది.

"పోదాంలే, అందరి భోజనాలు అయిన తరవాత మన మిద్దరమూ భోంచేతాం కూర్చో. కూర్చుని ఏమైనా కబుర్లు చెప్పు."

పార్వతి మొహం ఆ మాటతో వికసించింది. ఆ పిల్ల చాలా కాలం మాతామహుడి దగ్గిర పెరిగింది ఆమెకు పల్లెటూరి మర్యాదలూ అవీ అలవాటు పడినై. తన బావ స్థానంలో ఉన్న వాణ్ణి చాలా మర్యాదగా చూడాలని ఆమెకు స్పష్టంగా తెలుసును.

తన బావను గురించి ఇతరు లనుకున్న మాటలన్నీ విని పార్వతి అతన్ని చాలా అసహ్యంగా ఊహించుకుంది. తీరా చూసేటప్పటికి అతను పెళ్ళినాడున్నట్టే ఉన్నాడు. ఈలోపల అతను పాడై పోయిందేమిటో ఆమెకు అర్థం కాలేదు. అక్కడికి రెండు రోజులపాటు జాగ్రత్తగా అతన్ని గమనించింది. ఇతరులు అతన్ని ఎంత అసహ్యంగా చూస్తున్నారో శంకరంకంటె ఆమె బాగా యెరుగును, తన్ను గురించి చాటుగా అందరూ అనుకునే మాటలు శంకరం ఊహించాడు, పార్వతి స్వయంగా విన్నది. ఆమెకు తన బావగారి మీద రహస్యంగా జాలీ, అభిమానమూ కలిగినై.

ఆమె ఇప్పుడు శంకరంతో తనవాళ్ళ అతన్ని గురించి యేమనుకుంటు న్నారో అవన్నీ చెప్పేసింది.

తన జీవితంలో ఇదొక అందమైన సంఘటన అనుకున్నాడు; ఇటువంటివి నిజంగా జరుగుతవని అతనికి తెలియదు. అతను పార్వతిని దగ్గిరకి తీసుకొని ఆమె చెంపలు రెండూ కృతజ్ఞతతో ముద్దుపెట్టుకుని "నీ మూలంగా నా యిల్లరికం మరింత కష్టమే అవుతుందో సుఖమే అవుతుందో తెలీకుండా ఉంది!" అన్నాడు. పార్వతితో పోల్చితే ఇతరులు మరింత దుర్భరం అవుతారు; కాని పార్వతి కోసం ఇతరులను ఏదోవిధంగా భరించవచ్చునేమో! శంకరం మనస్సులో ఈ అభిప్రాయం పార్వతి గ్రహించలేక పోయినప్పటికీ తనను చూస్తే అతనికి చాలా యిష్టమయిందని ఆ పిల్లకు స్పష్టమయింది.

"అమ్మాయ్. పార్వతమ్మా!" అని ఎవరో పిలిచారు.

"ఇక్కడ ఉన్నాం- నేనూ, బావా!"

"భోజనానికి రా? ఇద్దరూ రండి."

పార్వతి బావవంక చూసి నవ్వి తల వూపింది. ఇద్దరూ భోజనానికి బయలుదేరారు.

10

మర్నాడు కాఫీకీ మధ్యాహ్నం భోజనానికీ కూడా ఇటువంటి వీ త్తేవేసి శంకరాన్ని కూడా తనతో పాటు పిలిపించింది పార్వతి. అయితే ఈసారి ఆ పిల్ల జాగ్రత్తపడి వేళకు ముందే వెళ్ళి బావగారి దగ్గిర కూర్చోటం వల్ల అతను కూడా అందరితో పాటే వచ్చి కాఫీ తాగటానికీ భోజనం చెయ్యటానికీ అవకాశం దొరికింది.

కాని శంకరానికి ఇదేమీ బాగాలేదు. పార్వతి యుక్తివల్ల అతనికా పిల్ల మీద మమకారం ఏర్పడటమేతప్ప మరేమీ జరగలేదు. ఆ రాత్రి మళ్ళీ భోజనాల వేళ అతనున్న చోటికి పార్వతి వచ్చింది. అప్పుడే ఆ పిల్లకు బావ దగ్గిర చాలా

చనువేర్పర్డది. ఆమె వచ్చి వెనకనించి అతని మెడచుట్టూ చేతులువేసి తలమీద చెంప పెట్టి, "ఎప్పుడూ అట్లా ఉంటావేం, బావా?" అని అడిగింది.

ఆ పిల్లకు భగవంతుడిచ్చిన ప్రేమించే స్వభావానికి శంకరం ఆశ్చర్యపడ్డాడు. తను చిన్న చిన్న చేతలతో తన ఆపేక్షను సులభంగా ప్రకటించటమే కాక ఇతరులు అట్లా ప్రకటించినా కూడా అర్థం చేసుకునేది. ఆపేక్షగా "పార్వతీ!" అంటే చాలు ఆ పిల్ల కళ్ల మెరిసేవి. తన శరీరం తగలగానే ఆ పిల్ల శరీరంలోకి కొత్త శక్తి వచ్చినట్టు శంకరానికి తట్టేది. "ఇటువంటి విచిత్రమైన వ్యక్తి ఈ గూడెంలోకి ఎట్లా వచ్చింది? ఈ పశువులు ఈమెకు ఏమి ఆనందం ఇవ్వగలరు? ఆఖరుకు దీనికెటువంటి తేభ్యం భర్త అవుతాడో?" అనుకునేవాడు శంకరం.

"భోంచేసే వేళ అయింది పోదాం రా, బావా!" అన్నది పార్వతి అతని చేతులు పట్టుకుని లాగుతూ.

"నేను రానులే. నువు వెళ్ళి భోంచెయ్యి."

"ఎవరూ పిలవలేదనేనా? నేను పిలిస్తే చాలదు, బావా?"

"అందుకు కాదు. నాకేమిటో తలనెప్పిగా ఉంది. భోంచెయ్యను! నువు వెళ్ళి భోంచెయ్యి."

పార్వతి మారు మాటాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. శంకరం నిట్టూర్చాడు. తనను ఎవరో ఎందుకో ఇట్లా పరీక్షిస్తున్నారనుకున్నాడు. ఇది రామాయణంలో పిడకలవేటో సుందరకాండో తెలియలేదతనికి.

రెండు నిముషాల్లో పార్వతి మళ్ళీ వచ్చింది. ఆమె చేతిలో అమృతాంజనం డబ్బా ఉంది. శంకరం కంట జలజలా కన్నీళ్ళు రాలినై. అతను వాటిని ఆపలేక పోయినాడు. అట్లా జరుగుతుందని అతను కలలో కూడా ఊహించి ఉండలేదు.

మానవుడు దాదాపు దేనికైనా చప్పున కళ్ళనీళ్ల పెట్టుకోవచ్చును. సంగీతం వింటూ చప్పున కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకునే వాళ్లున్నారు. అది ఒక్కొక్కరి తత్వాన్నీ మానసిక స్థితినీ బట్టి ఉంటుంది. ఆ క్షణంలో వారికి ఉద్రేకం వస్తుందే కాని, ఆ ఉద్రేకం వారికి సుఖమే ఇస్తున్నదో బాధే కలిగిస్తున్నదో కూడా వాళ్ళు నిర్ధారణ చేసుకోలేరు. ఆ క్షణం దాటిపోయిన తరవాత వారు నిర్ధారణ చేసినా ఆ నిర్ధారణ సరిగా వుంటుందని నిశ్చయం లేదు. శంకరానికి ఆ క్షణంలో అటువంటి ఉద్రేకమే వచ్చింది. అతను కళ్ళు తుడుచుకుంటూ నవ్వాడు. కాని, లోపల గుండె పీచు పీచు మంటూనే ఉంది, తన ఉద్రేకం మీద పార్వతి ఏ వ్యాఖ్యానం చేస్తుందో అని.

పార్వతి పూర్తిగా ఒక నిమిషం పాటు ఏమీ అననే లేదు. చివరకు చాలా అనూయకంగా "తలనెప్పి చాలా జాస్తిగా ఉందా, బావా?" అన్నది. తను తల

నెప్పి బాధవల్ల కన్నీరు కార్చాదని ఆమె అనుకోలేదని శంకరం ఊహించాడు. కాని ఆ తెచ్చి పెట్టుకున్న అమాయికత్వంతో తన పరువు కాపాడినందుకు పార్వతిమీద అతనికి చాలా కృతజ్ఞత కలిగింది.

"అన్నీ వట్టిదే. తలనెప్పిలేదు. పోయి భోంచేతాం, పద!" అంటూ అతను లేచినప్పుడు పార్వతి అతని అశ్రువుల ప్రసంగం తీసుకురానేలేదు.

11

శంకరానికీ పార్వతికీ స్నేహమయిన తరవాత మూడు రోజులకల్లా వారి స్నేహంమీద అర్డినెన్సు ప్రయోగించబడ్డది.

"ఎప్పుడూ వెళ్ళి అతని దగ్గిర కూర్చుంటావు, తప్పు కాదుటే, అమ్మా! పెళ్ళి యీడు పిల్లవూ!" అని నలుగురూ పార్వతిని కోప్పడ్డారు.

"నా ఇష్టం!" అని సమాధానం చెప్పింది పార్వతి. కాని వాళ్ళామాట అన్నప్పటినించీ అతని దగ్గిరికి వెళ్ళటానికి ఆమె కాళ్ళు వెనకటంతగా దూకటం మానినై.

ఆనాడు పార్వతి తన దగ్గిరికి మామూలుగా రాకపోగానే శంకరం చాలా చిత్రమైన విషయం తెలుసుకున్నాడు. ఆ పిల్లతో స్నేహంనించి తను ఏదో అపేక్షిస్తున్నాడు; ఆ స్నేహాన్ని ఎక్కువ చెయ్యటానికి తను అప్రయత్నమైన ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

ఈ రెండు సంగతులు తెలుసుకోగానే అతనికి మొదట ఆశ్చర్యం కలిగింది. తరవాత తనమీద తనకే అసహ్యం వేసింది. ఆ పిల్ల స్నేహం కోరటానికి తనకేమీ హక్కులేదు. ఆమెకు తనమీద ఏమైనా మమకారం కలిగితే దాన్ని మొగ్గలోనే తుంచివెయ్య వలిసింది. ఆమె జీవితం మరొకరి జీవితంతో ముడిపడబోతున్నది. ఈలోపల ఆమెకు ఎటువంటి ముడులూ లేకుండా ఉండటం క్షేమం.

కాని తన స్నేహభావం దూరంచేస్తే, పాపం, పార్వతి గతి ఏమవుతుందనిపించింది. శంకరం తన అజ్ఞానంలో పార్వతిని తనుతప్ప వేరేదిక్కులేనిదాన్నిగా భావించాడు, తనకు పార్వతి తప్ప ఇంకెవరూ లేనట్టే. ఆ పిల్లకూ ఇంటో మిగతావారికీ ఉన్న సంబంధమేమిటో అతనికి స్పష్టంగా తెలియదు. ఆమెను గురించి ఎవ్వరూ ఏమాత్రమూ పట్టించుకున్నట్టుండేవారు కారు.

పార్వతిని గురించి ఆలోచించటం ఉచితంకాదని నిర్ధారణ చేసుకున్న తరవాత శంకరం తనను గురించి ఆలోచించసాగాడు. ముందు తన దగ్గిర చిల్లిదమ్మిడీలేదు. తనకు కాస్తోకూస్తో పైఖర్చుకు కావలిసి ఉంటుందని తన మామగారికిగాని తండ్రికిగాని తట్టలేదు.

"నా చేతులూ కాళ్ళూ కట్టేసి నన్నిట్లా వీళ్ళెందుకు హింస పెడుతున్నారు? వీళ్ళకు నేనేమపకారం చేశాను? ఒకవేళ నన్ను నేను హానిచేసుకుని ఉంటే వీళ్ళు నన్ను మరింత బాధించటం దేనికి? నన్నుచూసి వీళ్ళంతా అసూయపడు తున్నారా? వీళ్ళంతా నన్ను ఇంత నిర్దయతో చూడటంవల్ల యోగ్యులయితే, నన్నుచూసి జాలిపడే పార్వతి అయోగ్యురాలనుకోవాలా?" అని ఆలోచించ సాగాడు శంకరం. తనని చిన్నతనంలో తల్లిదండ్రులు ఎందుకూ పనికిరాకుండా పెంచకపోయినట్టయితే ఈ చిక్కులో ఇంత నిస్సహాయుడై ఇరకవలిసిన అవసరం ఉండేది కాదేమోనని అతనికి ఆలోచన పోయింది. అతనికి ఆ రాత్రి భోంచెయ్య బుద్ధిపుట్టలేదు. భోంచెయ్యమని అతన్ని కాళ్ళావేళ్ళాపడి ప్రార్థించిన వారు కూడా ఎవరూ లేరు!....

ఆ రాత్రి నిద్రపోబోతూ పార్వతి తల్లిని "అమ్మా! బావ భోంచేశాడుటే?" అని అడిగింది.

"ఏమో! నాకు తెలీదు," అని విసుక్కుంది తల్లి.

పార్వతి మంచంమీదినించి చివాలునలేచి గబగబా మేడ ఎక్కి శంకరం గదికి పరిగెత్తి "బావా!" అని పిలిచింది.

"పార్వతీ!"

"నేనే, బావా. నువ్వు భోంచేశావా?"

"చేశాను."

పార్వతి మారుమాట్లాడకుండా దిగివచ్చెయ్యసాగింది కాని సగంమెట్లు దిగగానే ఆమెకు ఏదో సందేహం తట్టింది, మళ్ళీ మేడమెట్లెక్కి వెళ్ళి "బావా!" అని పిలిచింది. శంకరం పలికాడు.

"అన్నంలో ఏంవేసుకు తిన్నావు?"

శంకరం నిర్ఘాంతపోయి సమాధానం చెప్పలేదు. పార్వతి గదిలో ప్రవేశించి లైటువేసి అతన్ని సమీపించి చేతులు వెనకపెట్టుకుని అతనివంక నిశ్చలంగా చూస్తూ మాటాపలుకూ లేకుండా నిలబడ్డది.

తన కంగారు దాచటానికి నవ్వుతూ శంకరం "ఏమిటది, పార్వతీ?" అన్నాడు.

"అబద్ధమాడావెందుకూ? రా, భోజనానికి."

"ఏం చెయ్యనూ? నా కాకలి కావటం లేదంటే నువు వదిలి పెట్టవని అబద్ధం ఆడాను."

పార్వతి ఎడంగా వెళ్ళి చేతులు కట్టుకుని అతని పెట్టెమీద కూర్చుని అతనికేసి చూడసాగింది.

ఒక నిమిషం గడిచింది. రెండు నిముషాలు గడిచినై.

"వెళ్ళి పడుకో, పార్వతీ!"

సమాధానంలేదు. అయిదు నిమిషాలు గడిచింది.

పార్వతి తల్లి మేడమెట్లెక్కి వస్తూ, "అమ్మాయి!" అని పిలిచింది. పార్వతి పలకలేదు. తల్లి గదిగుమ్మందాకా వచ్చి లోపలికి తొంగిచూసి "ఏంచేస్తున్నావే ఇక్కడా? వచ్చిపడుకోవుటే? నీ సంగతి నాకేమీ బాగాలేదే!" అన్నది.

"పడుకుంటాను. ముందు బావనువచ్చి భోంచెయ్యమను."

"బావ భోంచెయ్యలేదూ?"

''నువ్వేం కనుక్కుంటున్నావు నీ అల్లుడుగారి సంగతి?''

''నా బదులు నువ్వున్నావుగా! అయితే భోంచెయ్యక పోవటమేమీ? ఏమయ్యా!''

''ఇంకా వేళ కాలేదనుకున్నాను!'' అన్నాడు శంకరం పగకొద్దీ.

''బాగా ఉంది. లేచిరా!'' అన్నది అత్తగారు ఆజ్ఞగా.

12

మొత్తానికి పార్వతి తన పట్టుదలతో శంకరానికి కాస్త మర్యాద సంపాదించిపెట్టింది. ఆమెతో వేగలేక అత్తవారు అల్లుణ్ణి ఇప్పుడిప్పుడు కాస్త మనిషిని చూసినట్టు చూస్తున్నారు. ఆ పిల్ల పద్ధతులు శంకరానికి చూస్తున్న కొద్దీ ఆశ్చర్యం కలిగించినై. అతనికి మరొకందుకు కూడా నవ్వు వచ్చింది – తను ఆ వయసు పిల్లతో నీతిగా ఉండవలసిన ఆవశ్యకత కలగటం! అటువంటి సమస్య మరొకరికెవరికైనా కలిగి ఉంటుందా అనుకున్నాడు శంకరం.

శంకరం అత్తవారింటికి వచ్చిన తరవాత ఇంటికి ఉత్తరం రాయలేదు. తన మామగారికీ తండ్రికీ ఏమైనా ఉత్తరాలు నడుస్తున్నవేమో అతనికి తెలియదు. అకస్మాత్తుగా ఒకనాడు అతని తల్లి దిగింది.

ఆవిడ పాపం కొడుకును చూసి ఆనందాశ్రువులు రాల్చింది. వీలయితే కొడుకునూ కోడల్నీ ఇంటికి తీసుకొనిపోయే ప్రయత్నంమీదనే ఆవిడ వచ్చింది. అందుకుగాను ఆవిడ భర్తయొక్క అనుజ్ఞ తీసుకురాలేదు. అబ్బాయిని తీసుకు పోతానంటే వియ్యంకుడేమంటాడో తెలియదు. మెల్లిగా వియ్యపరాలితో హెచ్చరిస్తే ''చిన్నదాని పెళ్ళి అనుకుంటున్నాం, వదినా. అల్లుణ్ణి ఇంకా ఉంచుకోవాలని ఉంది!'' అని ఇచ్చకాలాడింది. ''ఇంటికిరారా నాయనా'' అంటే కొడుకు ససేమిరా అన్నాడు. అబ్బాయికి అత్తవారింట బాగా జరుగుతున్నది కదా అనుకుని ఆవిడ వచ్చిన దారి పట్టింది.

13

పార్వతి పెళ్ళి అనుకున్న దానికన్న కూడా త్వరగానే అయింది.

విశేషం ప్రయత్నం అవసరం లేకుండానే ఆ పిల్లకు భర్త దొరికాడు. ఎప్పుడైనా శంకరం పార్వతితో, "నీకు తగిన మొగుడు దబ్బున దొరుకుతాడని నాకు తోచదబ్బా!" అని అంటే "పోనీ, ఏం దొరక్కపోతే? ఎక్కడా మొగుడు దొరక్కపోతే అక్క మొగుడే గతి!" అనేది పార్వతి, కాని ఆ పిల్లకు మంచివాడు, అందమైనవాడు, చదువుకుంటున్నవాడు, తగుమాత్రం కలవాడు తడుపుకోకుండా దొరికాడు.

"పార్వతి అదృష్టం! పార్వతి గుణానికి తగినట్టుగానే!" అనుకున్నాడు శంకరం. తన భార్యకు వరుడి కోసం వెతికి వెతికి వేసారి ఆఖరుకు తనను సంపాదించారు, కాస్త ఈడు తక్కువకు కూడా ఒప్పుకుని. అందుకనే తన కాపరం ఇట్లా ఉంది!

పాత అల్లుడిమీద కోపం ప్రకటించటానికి శంకరం అత్తవారికి మంచి అవకాశం దొరికింది. వారు కొత్త అల్లుణ్ణి అవసరమైన దానికంటె కూడా అతిగా మర్యాద చేశారు.

ఇది చూసి సహించలేక పోయిన మనిషి ఒక పార్వతే. శంకరం కూడా గమనించనట్టు ఊర్కుకున్నాడు. అతని బుద్ధికి ఇవన్నీ ఎంచదగిన విషయాలుగా తోచలేదు.

"మావాళ్ళ వేషాలు చూస్తే నాకు మండిపోతుంది, బావా! ఇదంతా సహించి నువ్విక్కడ ఎందుకుంటున్నావో నాకర్థం కాలేదు. నీకేం ఇల్లులేదా, వాకిలిలేదా?"

"మీ వాళ్ళయినా, పాపం, నన్ను వెళ్ళగొట్టాలనా? నాకు బుద్ధి రావాలనే కాని!"

"నీకేం బుద్ధిరావాలో! అయినా నువ్వెట్లా సహిస్తున్నావంట!"

శంకరం నవ్వి ఊరుకున్నాడు. ఇదంతా ఎందుకు సహిస్తున్నదీ అతనికి తెలుసును కాని పార్వతికి చెప్పటం ఉచితం కాదని అతను అదివరకే నిర్ణయించుకున్నాడు.

శంకరం ఇల్లరికం ప్రారంభించి పూర్తిగా సంవత్సరమైంది. ఈ లోపుగా ఆతనికీ పార్వతికీ కలిగిన స్నేహం విశేషం పెరగకపోయినా చాలా బలపడ్డది. మంచి క్షేత్రంలో మొలిచిన మొక్కకు తల తుంచుతుంటే అట్లానే జరుగుతుంది. ఇక్కడ తలతుంచటం కేవలమూ ఒకరి చేతిమీదిగా కాలేదు, అందరి చేతుల మీదిగానూ జరిగింది. వాటిల్లో శంకరం చెయ్యి కూడా ఉంది. ఏమయినప్పటికీ వాళ్ళిద్దరికీ ప్రపంచంలో వాళ్ళిద్దరికన్న సన్నిహితులు లేరు.

శంకరం మళ్ళీ భార్యను పలకరించనైనాలేదు. భార్యాభర్తలను ఒకటి

చెయ్యటానికి అత్తవారు కూడా ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు. వారి అభిప్రాయ మేమిటో శంకరం ఊహించలేక పోయినాడు.

ఈ పరిస్థితుల్లో ఒకనాటి రాత్రి పదిగంటలవేళ తన భార్య తన గదిలోకి వచ్చి వాకిలి దగ్గరే నిలబడటం చూసి అతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు. దీపం ఆర్పేసి పడుకుని ఉండటంవల్ల మొదట్లో వచ్చినదెవరో కనుక్కోలేకపోయినాడు. ఒక క్షణంపాటు పార్వతేమో ననే భ్రమ కలిగింది, కాని పార్వతి తప్పు చేస్తున్న దానల్లే అట్లా నిశ్శబ్దంగా వచ్చి మౌనంగా నిలబడదు. అటువంటిపని పతివ్రతలకే చెల్లుతుంది. వచ్చిన మనిషి తన ఇల్లాలై ఉండవచ్చును. అతనులేచి దీపం వెలిగించాడు. తనభార్యే — మొహానికి చీరచెంగు అడ్డం పెట్టుకుని నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తున్నది.

ఒకప్పుడు శంకరానికి ఇతరులబాధ యేమాత్రమూ అంటేదికాదు. కాని తను బాధపడటం నేర్చుకున్న తరవాత ఇతరుల బాధచూచి సహించలేకపోవటం ఒకటి కలిగింది అతనిలో. అతను భార్యను సమీపించి ఆమె మొహానికి అడ్డు పెట్టుకొన్న చేతులు రెండూ మెల్లిగా దించాడు. అతని చెయ్యి తగలగానే ఆమె మొహంలో వున్న దుఃఖానికి తోడు భయమూ, ఒకవిధమైన అసహ్యమూ కూడా జత అయినై. ఆమె సామాన్యంగా అందకత్తెలలో చేరినదైనప్పటికీ ఆ క్షణాన ఆమెను చూచిన శంకరానికి అంత వికృతాకారం ఎన్నడూ చూడలేదనిపించింది.

"ఏంకావాలి నీకు?" అన్నాడు శంకరం గట్టిగా కాకపోయినప్పటికీ అమిత అసహ్యంతో. ఆమె మాట్లాడలేదు.

"ఇక్కడ పడుకుంటావా?"

అవునని ఆమె తలవూపింది. వెళ్ళి పడుకోమని శంకరం ఆమెకు తన పక్క చూపించాడు. తరవాత అతను గది బయటికి వచ్చి పిట్టగోడమీద అటొకకాలూ ఇటొకకాలూ వేసి కూర్చుని స్తంభాన్ని ఆనుకుని యేదో ఆలోచనలో పడ్డాడు.

ఒక రాత్రివేళ గదిలోకివెళ్ళి చూస్తే అతని భార్య అతని మంచంలో పడుకుని నిద్రపోతున్నది. అతను పడకకుర్చీలో పడుకుని అట్లాగే నిద్రపోయి నాడు.

మర్నాడు అతను లేచేటప్పటికి చాలా పొద్దెక్కింది. భార్యా పక్కమీద లేదు. కుర్చీలో పడుకోవటంవల్ల అతని శరీరమంతా పట్టుకుపోయినట్టయింది. కదలగానే కీళ్ళన్నీ బాధపెట్టినై. అతను మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకుని ఒక విధమైన మత్తులో పడ్డాడు.

ఏదో అలికిడి అయి అతను కళ్ళు తెరిచేటప్పటికి పార్వతి కాఫీతో సహా ప్రత్యక్షమయింది.

''నేనింకా నిద్రలేవలేదు, అప్పుడే కాఫీతెచ్చావు'' అన్నాడు శంకరం.

''పాపం బావగారికి రాత్రల్లా నిద్రలేదు కామాలు!'' అన్నది పార్వతి కొంటెగా నవ్వుతూ. ఆ పిల్ల అటువంటి సరసం తనతో ఎన్నడూ ఆడలేదు. రజస్వలా అయినప్పటినించీ పార్వతికి కాస్త కాస్త విషయాలు తెలుస్తూ ఉండి ఉండాలనుకున్నాడు శంకరం.

ఆమె వెళ్ళిపోబోతూంటే ''పార్వతీ! ఒకమాట'' అని పిలిచాడతను.

''నీళ్ళు తెచ్చి బావగారికి మొహం కడుగుతాను.''

''తొందరలేదులే ఇట్లారా!''

పార్వతి వచ్చి నిస్సందేహంగా అతను పడుకున్న కుర్చీ చేతిమీద కూర్చుని "ఏమిటి?" అన్నది.

"రాత్రి మీ అక్కయ్య నా గదిలోకి వచ్చి ఎందుకు పడుకుంది?"

"తప్పా?"

"కార్యం కాక పూర్వమే పెళ్ళాన్ని మొగుడి దగ్గరికి పంపుతారా? అది ఆచారమేనా?"

"అన్నీ ఆచారం ప్రకారమే జరుగుతున్నయ్యా? కార్యం కాకుండానే ఆడదానికి నెల తప్పటం ఆచారమా?"

శంకరం నిర్ఘాంతపోయి "ఏమిటదీ?" అన్నాడు.

పార్వతి రహస్యంగా "మా అక్కయ్యకు రెండోనెల కూడా వెళ్లుతుంది. ఏమిటా ఆశ్చర్యం! అంతా నీకు తెలిసినట్టే!" అన్నది నవ్వుతూ.

శంకరానికి ఒక్కసారిగా తల తిరిగిపోయింది. అతని మొహం పాలిపోవటంచూసి పార్వతి నివ్వెరపోయింది! అతి ప్రయత్నం మీద మనస్సు చిక్కబట్టుకుని "పార్వతీ, నిజంగా నాకేమీ తెలియదు. ఈ క్షణం వరకూ నా పెళ్ళాం మొహం ఎట్లా ఉంటుందో నేనెరగను!" అన్నాడతను.

ఈసారి పాలిపోవటం పార్వతి మొహం వంతు. ఆ పిల్ల "మా అక్కయ్య–" అని పైన ఏమీ అనలేకపోయింది.

పార్వతి కంగారుచూసి శంకరం నిబ్బరం తెచ్చుకోగలిగాడు.

''ఈ సంగతి ఎవరితో అనకుసుమా! ఎందుకూ? అనవసరం! నావంటిదే నా పెళ్ళామూనూ. ఒకరికొకరు తగిపోయినాం.'' అన్నాడు.

14

ఇది జరిగిన తరవాత శంకరం ఇల్లరికపు జీవితంలో రెండు మార్పులు జరిగినై. అతన్ని అత్తవారు కొంత మర్యాదతో చూడసాగారు; పార్వతిని

గంటలతరబడి దగ్గర కూర్చోబెట్టుకోవటానికి అతనికి స్వాతంత్ర్యం కూడా వచ్చింది.

పార్వతిలో కూడా మార్పు కలిగింది. ఆమెలో వెనక ఉండిన పొంగూ ఉత్సాహమూ జారిపోయినై. ఆమె మాట్లాడుతున్నా, ఏ పని అయినా చేస్తున్నా, ఒంటరిగా ఉన్నా ఏదో ధ్యాస నిమగ్నురాలల్లే, ఏదో పీడకల కని మరవలేకుండా ఉన్నదానల్లే ప్రవర్తించ సాగింది! ఆమె తనను పూర్వం చూస్తున్నట్లు చూడటం లేదని శంకరం ఊహించాడు. ఆమె ఇప్పుడు తన ఎదటినించిపోదు. కాని వెనకటిమాదిరిగా చనువుగా దగ్గిరికీరాదు.

శంకరం నాలుగైదుసార్లు ఆ విషయం తరిచిన మీదట, ''నాకు నిన్ను చూస్తే ఏమిటో భయంగా ఉంటున్నది!'' అని పార్వతి బయట పెట్టింది. ''నువ్వేమిటో కొత్తవాడల్లే కనిపిస్తున్నావు.''

''ఏమిటాకొత్త?''

''మా అక్కయ్య చేసినపని ఎట్లా సహించావు?''

''మీ అక్కయ్యేమిటి? ఎంతమంది చెయ్యటంలేదు!"

"నేను చెయ్యలేదా?'' అన్నాడు శంకరం నవ్వుతూ.

''అట్లా మాట్లాడకు. బావా! ఆ మాటలు నాకు కపటంగా కనిపిస్తై.''

''నేను కపటంగా మాట్లాడటంలేదు.''

''అయితే నువుమరి మా అక్కయ్యతో మామూలుగా కాపరం చెయ్యబోతున్నావా? నేను నమ్మను. నీ మొహం ఆ రోజున ఎట్లా పాలిపోయిందో నేను మరిచిపోయినాననుకున్నావా?''

శంకరం కాస్సేపు మాట్లాడలేదు.

''మీ అక్కయ్య చేసిన పని నేను ఆమోదించానంటున్నానా? నాకు మీ అక్కయ్య మీద మమకారం ఉంటే బాధపడి ఉందును. కాని ఒకటి చెబుతున్నాను, పార్వతీ! మీ అక్కయ్య చేసినపని నువ్వే చెయ్యదలిస్తే భయపడుతూ చాటు చాటుగా చెయ్యకు. అందులో మానుషం ఏమీలేదు, పార్వతీ. నన్ను చూడగానే మీ అక్కయ్య ఏడిచి రాగాలుపెట్టి నిలువునా వణకకుండా ఉంటే ఆక్షణంలో క్షమించ గలుగుదును. తను చేసినపని చూసి తనే భయపడుతున్నది, పశ్చాత్తాప పడుతున్నది, తట్టుకోలేకుండా ఉంది, నేనా మనిషి మొహం చూడలేను. మనిషి జన్మ ఎత్తిన తరవాత చచ్చినా ధైర్యంగా చావాలి, అసహాయతను చూస్తే నాకు ఎంతమంటో చెప్పలేను.''

పార్వతి కొంచెం ఉండి మళ్ళీ వెనక ఎన్నడో వేసిన ప్రశ్నే వేసింది, "నీకిక్కడ ఏముంది, బావా? ఇదంతా భరిస్తూ ఎందుకుంటున్నావు?"

''వెళ్ళిపొమ్మన్నావా?'' అన్నాడు శంకరం నవ్వుతూ.

"అదికాదు, ఎందుకు వెళ్ళిపోవంటాను!''

పార్వతి ఆ ప్రశ్న ఎందుకు వేస్తున్నదో ఊహించాలని శంకరం ప్రయత్నించాడు. నేను నీకోసమే ఉన్నానని తను సమాధానం చెబితే వినాలని పార్వతి ఉద్దేశమా? తన మనస్సు పార్వతి ఆ మాత్రం గ్రహించకుండా ఉందా? ఏమో! పార్వతికి ఏమంత ఏళ్ళు నిండినై? ఏమనుభవం ఉంది?

''నా ఈడుకు నేను విరక్తిగా మాట్లాడితే నువు నమ్ముతావో నమ్మవో కాని, నాకు జీవితంలో ఏముంది, పార్వతీ? నేనిక్కడ ఎందుకున్నానని అడుగుతున్నావు. నేను ఆత్మ పరీక్ష చేసుకుని ఎందుకు జీవించి ఉన్నానని అడిగితే సమాధానం లేదు. మొన్న మొన్నటి వరకూ నాకు జీవితంలో ఒక అనుభవం లేదు, మరొకరి అనుభవంతో సానుభూతి లేదు. నన్ను మా అమ్మా నాన్నా అట్లా పెంచారు. వాళ్ళ తుచ్ఛమైన ప్రేమ తప్ప నాకింకేమీ తెలియదు. వాళ్లు నా కష్ట సుఖాలు ఈషణ్మాత్రమైనా తెలియకుండా నన్ను ప్రేమించారు. ఈ క్షణాన వాళ్ళ ప్రేమ నాకు గవ్వ ఖరీదు చెయ్యదు. ఆ తరవాత స్వేచ్ఛ కాస్త లభించింది, ఆ అవకాశం దొరకగానే నాకు తుచ్ఛమైన అనుభవం దొరికింది, నా మనసు పరవశం కావటానికి. తాగుడుతో శరీరాన్ని పరవశం చేశాను. నాలో ప్రేమించే శక్తి ఉంది. కాని దాన్ని వినియోగించటానికి సరి అయిన వాళ్లు దొరకలేదు. దొరికిన వాళ్ళమీద వినియోగపరిచాను. జరిగిందానికి నేనేమీ చింతించటంలేదు. అదంతా మరొక విధంగా జరిగి ఉండటం అసంభవం. నాకు లోకజ్ఞానంలేదు—ఇప్పటికి కూడా. కాకపోతే మెల్లిగా నన్ను నేను తెలుసుకుంటున్నాను. తెలుసుకున్న కొద్దీ నాకు ముందు ముందు జీవితంలో ఏమీ ఉండదని స్పష్టమవుతున్నది.

ఇక్కడికి వచ్చిన తరవాత నాకు కొత్త అనుభవం చాలా అయింది. ఇక్కడ నాకేమీ లేదని తోస్తే ఇక్కడినించీ లేస్తాను. కొందరి కొందరి మాదిరిగా నాకు అన్ని రకాల అనుభవమూ అవసరంలేదు. బహుశా నేనిక జీవితంనించి ఇంకేమీ కోరను. నా మనసు నిండిపోయిన తరవాత మిగతా జీవితమంతా మరచిపోవటానికి వినియోగిస్తాను.''

శంకరం చెప్పినదంతా పార్వతి సరిగా అర్థం చేసుకుందో లేదోగాని ఆమెకు వింటుంటే భయం కలిగింది.

15

పార్వతి భర్తవచ్చి తన తల్లిగారికి ఒంట్లో సరిగా లేదనీ భార్యను పంపమనీ లౌక్యంగా అడిగాడు. పెద్దపిల్ల కనే రోజులనీ, తరవాత గర్భాధానం చేసి పిల్లను పంపుతామనీ అత్తవారన్నారు. పార్వతి మొగుడు కాదు కూడదు,

ఆనాటి సాయంకాలం బండికి భార్యను తన వెంట పంపి తీరాలన్నాడు. సరే చూతామన్నారు.

కాని తీరా ప్రయాణం వేళకు చాలా హడావుడి అయింది. అప్పటికీ భోజనాలు తొందరచేసి పెందలాడే కానిచ్చారు. కాని పార్వతి పెట్టె సర్దుకుని బయలుదేరేటప్పటికి బండి అందటం అనుమానాస్పదమయింది. బయలుదేరటం దండగేనని నలుగురూ ఎంత చెప్పినా అల్లుడు వినలేదు.

బండి సాగిపోయిన అయిదు నిమిషాలకు శంకరం తన గదికి వెళ్ళి పెట్టె సర్దుకోసాగాడు. ఇంతలో అతని భార్య గదిలోకి వచ్చింది.

"నీదగ్గిర డబ్బేమైనా ఉందా?" అన్నాడు శంకరం. ఆమె లేదన్నది. "అయితే నీ మెడలో వస్తువేదైనా ఇట్లా ఇయ్యి!" అన్నాడు. ఆమె మాట్లాడలేదు. అతను వచ్చి బలవంతంగా మెళ్ళో గొలుసు తీసుకొని బయటికి వెళ్ళిపోయినాడు....

అనుకున్నంతా అయింది. పార్వతికి దర్తకూ రైలందలేదు. వాళ్ళు ఇరవై నిమిషాలకు మళ్ళా తిరిగివచ్చారు.

వాళ్ళు వచ్చిన అరగంటకు శంకరం తిరిగివచ్చాడు. అతని జేబు గలగల్లాడుతున్నది. కళ్ళు జ్యోతులల్లే ఉన్నై, మనిషి పూరాగా తాగి ఉండటం వల్ల నిలవనైనా నిలవలేకుండా ఉన్నాడు. ఈ దృశ్యం ఇంటిల్లిపాటీ చూశారు. అతని మామగారూ అత్తగారూ గలగలా అతనిమీద విరుచుకుపడి అరవసాగారు.

"ష్! మాట్టాడితే చంపేస్తాను!" అంటూ అతను తన గదికి వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆ రాత్రి పార్వతికి నిద్రపట్టలేదు. ఆమెకు కనపడిని గాయం అయింది. ఆమెకు కళ్ళు మూసుకుంటే శంకరం ఎర్రని కళ్ళతో తూలుతూ కనబడుతున్నాడు. ఆ దృశ్యం కనిపించినప్పుడల్లా ఆమె శరీరమంతా వణుకుతున్నది. గుండె దడదడా కొట్టుకుంటున్నది. అతన్ని అట్లా ఆమె ఎన్నడూ ఊహించుకుని ఉండలేదు.

మర్నాటికల్లా శంకరం అదృశ్యుడైనాడు. అతనితో బాటు అతని పెట్టె కూడా అదృశ్యమయింది. ఆతని గదిలో ఒక ఉత్తరం మాత్రం ఉంది.

"చిరంజీవి సౌభాగ్యవతి పార్వతికి—నిన్నరాత్రి జరిగిన అపచారానికి నీకు మాత్రం క్షమాపణ చెప్పుకోవలిసిపుంది. నేనా విధంగా నీకళ్ళలో పడతానని కలలో అనుకొని ఉన్నా జాగ్రత్తపడి ఉండేవాణ్ణని ప్రమాణం చేసి చెపుతున్నాను—శంకరం."

(ప్రథమ ముద్రణ : మార్చి 1939, ఇల్లరికం కథల సంపుటి,
తెనాలి : యువ కార్యాలయం)